

ALTERNATIVELE EDUCAȚIONALE ÎNTRE FLUENȚA CRATYLIANĂ ȘI PATUL LUI PROCUST

Apariția și expansiunea alternativelor educaționale în spațiul educativ românesc a generat reacții diferite înscrise între partizanatul nedisimulat și contestatarea, uneori chiar nefondată, datorate:

- **dezinteresului manifestat față de această problemă**
- **lipsa preocupărilor pentru o investigare completă și complexă a problematicii presupuse de introducerea acestor alternative**
- **devansarea inițiativelor legislative sau normative de către alternativele educaționale care a indus aleatorul și anomia în evoluția lor**
- **insuficienta valorificare în proiectarea activității din subsistem.**
- **gestionarea necorespunzătoare a acestei problematice care a generat conduite voluntariste sau tendința de instituire a monopolului unei singure alternative în detrimentul celorlalte**

Deceniul 1991-2000a evoluat atât sub semnul fluenței cratyliene cât și sub amenințarea patului lui Procust.

Raportat la concepția filozofului antic Cratylus – alternativele au practicat o permisivitate absolută, neîncorsetată de nici o reglementare, motivându-și opțiunea prin necesitatea educării libere și democratice a copilului.

Trimiterea la patul lui Procust -- sugerează tentativele manifeste ale cerberilor alternativelor de a le determina să accepte canoane și criterii derivate din practica învățământului tradițional.

Legislativul a expediat în Legea nr.84/1995 într-un singur articol, 14 , alineatul 1,2 întreaga problemă a alternativelor și a reluată la cap. IX în art.103, alin.1

8 noiembrie 1999 **Comisia Națională pentru Alternative Educaționale** reunește specialiști din **MEC**, experți de la **ISE**.

Termenul de alternativă educațională lipsește din dicționare – Dicționarul de pedagogie, 1979, Dicționarul de termeni pedagogici elaborat de Sorin Cristea reia definiția din Dictionnaire actuel de l'education. Doar Dicționarul de pedagogie al lui Horst Schaub și Karl G. Zenke-Ed. Polirom 2001 îl definește ca :

„ activitate care se desfășoară în instituții școlare, după obiective, organizare, conținut, forme de predare și învățare, mijloace, viața școlii și activitatea părinților, cu abatere totală sau parțială de la caracteristicile unitare ale școlii de stat și care oferă o altă variantă de instruire și educare.

Alternativa educațională reprezintă forma de organizare școlară care propune forme și metode de organizare și funcționare a activității instructiv-educative, altele decât formele specifice unei epoci, sau care apar într-un anumit context social.

Diferențele cuprind uneori idealurile sau scopurile pedagogice generale iar altele doar obiective mai restrânse, care trebuie atinse.

Indiferent de anvergura diferenței obiectivelor generale față de sistemul oficial, orice alternativă promovează moduri noi, diferite, de atingere a acestor finalități :

- Corectează unele imperfecțiuni ale sistemului oficial
- Substituie unele forme de educație prin metodologii didactice diferite sau complementare
- Restructurează cadrul de organizare și funcționare al instituției școlare

Pluralismul educativ, caracterizat prin polimorfismul activităților, eterogenitatea grupurilor-țintă, precaritatea resurselor, discontinuitatea preocupărilor, polivalența rezultatelor, virtuțile (dar și unele disfuncții) manageriale, ca și asimetriile sau afaziile zonale și locale generează mituri sau prejudecăți despre învățământul alternativ:

- **Mitul fondatorului**
- **Mitul eternei reîntoarceri**
- **Mitul generației spontanee**
- **Mitul paidocentrismului**
- **Mitul abundenței**
- **Mitul polemicilor febrile și a acordurilor fragile**

MITUL FONDATORULUI

„Nimic nu este mai puternic decât o idee căreia i-a venit vremea” (Victor Hugo) de aceea promotorii lor ideilor alternative sunt foarte importanți.

Învățământul Waldorf – Ernst Schubert, Hans-Garhard Wyneken, Leonida Pop, Adrian Pinte, Liliana Dumitriu, Gheorghe Paxino au făcut posibilă promovarea acestei alternative în 40 grădinițe, 864 copii 58 cadre și 140 clase

I-XII cu 2416 elevi și 299 cadre didactice în 28 de localități din 22 județe și municipiul București.

Programul Step by Step a început pe plan mondial sub numele de Head Start și cuprinde peste 5000 de copii din învățământul preșcolar și primar din 28 de țări ale lumii. Debutând în 1994 în cadrul Fundației pentru o Societate Deschisă și continuând cu înființarea Centrului Step by Step pentru Educație și Dezvoltare Profesională s-a extins în 122 grădinițe și 60 de școli cu 105 copii din 36 de județe și municipiul București.

Pedagogia Montessori a fost promovată de specialiști cu tenacitate impresionantă ca Ilie Șulea-Firu, Elisabeta Negreanu, Mihaela Fulga, Mirela Tecău sau Ramona Buzatu au inclus în circuit montessorian 8 unități de învățământ preprimar din patru județe.

Tehnicile Freinet au fost aplicate în 38 de țări din lume –Franța, Elveția, Belgia, Germania, Polonia, teritorii din America Latină, Asia, Africa, Oceania.

Mișcarea Românească este reprezentată prin „Asociația Română pentru o Școală Modernă-Celestin Freinet- (Mihaela Rădulescu, Mariana Bândeș, Smaranda Pușcaș, Mihaela Dobândă, Irina Haurileț)-9 unități din județele Mureș și Timiș.

Planul Jena, răspândit în Europa Olanda - (peste 200), Germania (60), Belgia, Polonia, Ungaria, Cehia.

În România din 1994 la nivel preșcolar -12 unități din Constanța, Botoșani și București

MITUL ETERNEI REÎNTOARCERI

Alternativele educaționale încearcă nostalgia întoarcerii periodice la timpul arhetipal al originilor (în afară de Step by Step care constituit doar în 1994).

Reprezentanții alternativelor rămân dependenți de arhetip iar alternativa aspiră la imitarea arhetipului (**imitatio dei Rudolf Walter, in illo tempore dei Maria Montessori, Celestin Freinet axis mundi, eroul eponim Peter Peterson**) pe considerentul că:

- **legitimitatea se dobândește prin repetare sau participare**
- **tot ceea ce nu are model exemplar este secundar sau periferic .**
- **alteritatea se fundamentează prin opera sau activitatea celui care a creat doctrina și a aplicat-o în condiții istorice determinate**
- **a trăi conform arhetipului înseamnă a respecta legea din care decurg normele și principiile pentru educație**

RISCURI:

- Transformarea fiecărui an școlar într-o reluare a unui timp mitic
- Repetarea obsesivă a momentului originar care este privit deformat ca epocă de aur și nu ca proces de durată

Este necesară primenirea continuă a tiparelor primordiale cu menținerea fundamentelor care-i conferă identitatea.

Etapă paseismului desuet trebuie depășită prin .

- **includerea valorilor prezentului**
- **îmbogățirea patrimoniului cu experiențele valoroase ale actualilor practicanți.**
- **Realizarea unei opera omnia a fondatorilor**

- **Procurarea unor studii comparative care să abordeze problematica din perspectiva altor areale educative și culturale**
- **Traducerea în limba română a operei fondatorilor**
- **Apelul la opera originală și nu la exegeze și inițieri, la paradigme originare**
- **Venerația arhetipului trebuie dublată de afirmarea propriei identități inclusiv de dreptul și libertatea de a face istoria, de libertatea creatoare și descoperirea devenirii pe verticala spiritualității**

MITUL GENERAȚIEI SPONTANEE

Semnifică iluzia, întreținută de unii, împărtășită de alții, că pluralismul educativ este creația școlii românești postdecembriste, ignorându-se valoroasele tradiții ale pedagogiei românești:

- **Experiențele și experimentele educației noi, „ale școli active în care elevul observă cu simțurile sale, descrie cu vorbele sale, gândește cu mintea sa, încât lecția întreagă sau aproape întreagă este opera sa”**
Nicolae Moiescu)
- **Munca pe echipe**
- **Pedagogia socială**
- **Cruciada contra ignoranței și a inculturii** declanșată de miniștrii instrucțiunii publice S. Mehedinți, P. Poni, O. Goga, N. Iorga, D. Gusti, P. Andrei
- **Înregistrarea unor creații originale și experimente valoroase** – G.G.Antonescu, I.C.Petrescu, I.I.Gabrea, O. Ghibu, C.Narly, Șt.Bârsănescu, St.Stoian, Gr. Tăbăcaru
- **preocupările înainte de primul război mondial – pedagogia nouă** - Gh. Bogdan Duică, V. Ghidionescu, M. Vasilache, N. Vaschide ca și colaborator apropiat al lui A. Binet.
- **Dezvoltarea unor teorii originale** - școala muncii, școala activă integrală, regionalismul educativ, localismul educativ, școala creatoare
- **Traducerile și cărțile de popularizare a alternativelor educaționale** - Maria Montessori, Celestin Freinet, Peter Petersen, Rudolf Steiner
- **Aplicațiile practice ale noilor alternative - lucrul pe grupe** exersat de Radu Petre la școlile din Pitești, Râmnicu –Sărat, **centrele de interes** aplicate de Toma Cocișiu la Blaj, **introducerea în școală a cooperăției și a comunităților de muncă** de către I.C.Petrescu și M. Grădinaru

MITUL PAIDOCENTRISMULUI

Se originează în deosebirea fundamentală dintre alternativele educaționale și învățământul tradițional:

- **Atitudinea cadrelor didactice față de educarea copilului.**
- **Finalizarea la nivel superior a unora dintre obiectivele sociale, psihologice și pedagogice ale educației**
- **Conținuturile predate**
- **Strategiile de învățare**
- **Accentele și nuanțele specifice ale evaluării**
- **Participarea familiei**
- **Comportamentele educaționale**

RISCURI:

- **Transformarea în dogmă sau practicarea fără măsură**
- **Neputința de a fi invocat ca și paravan în spatele căruia se poate întâmpla orice**
- **Oricâtă înțelegere și bunăvoință ar manifesta un cadru didactic nu poate da curs tuturor mesajelor și nici nu va putea satisface toate opțiunile copiilor**
- **Spontaneitatea poate degenera în liber arbitru, libertatea în anarhie, democrația în haos, curiozitatea epistemică fără orientare în empirism fără frontiere**

Pentru a nu deveni lozincă, dogmă sau o formă fără fond ar trebui să ținem cont de înțelepciunea anticilor care spun **est modus in rebus**.

MITUL ABUNDENȚEI

Mentalitatea napoleoniană manifestată de vremea Directoratului francez la nivelul căruia Bonaparte răspundea de învățământ și care privea problema realizării reformei educaționale se reflecta în discursul său invariabil – „bani, bani și iar bani”.

Aceasta a persistat până astăzi și a dirijat comportamentul unor conducători de instituții cărora nici averea lui Ceresus, regele Lidiei sau comorile lui Ali Baba nu le-ar fi suficiente pentru schimbare.
Necesară dar nu suficientă finanțarea

Percepute ca un corn al abundenței, alternativele educaționale sunt percepute sub imperiul a patru mituri:

Mitul produsului de import care este mai bun decât cel autohton

Având fondatori și origini în alte sisteme educaționale se consideră că ar avea rețete bugetare mai generoase

În România finanțările mari se datorează echipei manageriale, colectivelor didactice și comunității educative, în special părinților

Mitul elitelor care acreditează ideea că față de învățământul tradițional, în alternativele

educaționale ar fi o inflație a valorilor deși în general distribuția elitelor este quasiegală cu mențiunea că sistemul de selecție și perfecționare practicat de alternative stimulează dăruirea și atașamentul cadrelor față de unitate.

Mitul minoritarului care apare în subconștientul unora în sensul că alternativele educaționale dețin o pondere redusă și deci o reprezentare insuficientă și o recunoaștere necorespunzătoare

Mitul străinătății întreținut de faptul că cei activi în alternative au frecvente relații și deplasări în Occident, efectuează stagii de perfecționare științifică și profesională și participă la reuniuni științifice și profesionale ceea ce generează iluzia că alternativele sunt o oază de Occident în România.

Susținerea financiară cu sume uneori considerabile întreține iluzia

MITUL POLEMICILOR FEBRILE ȘI A ACORDURILOR FRAGILE

Analiza miturilor reușește să parcurgă și primele etape ale analizei propriu-zise

Abordarea **mitului „războiului imposibil și al păcii improbabile”** definește o dominantă a stării subsistemului alternativelor, sinteza relațiilor acestuia cu exteriorul precum și tendința manifestată de către unii de a supraestima semnificația momentelor de dezacord și de a minimaliza progresele înregistrate după revenirea la pluralism educativ (este totuși o exagerare)

Mai potrivit este **termenul de polemică**, termenul elen polemos însemnând război dar doar „un război verbal” de data aceasta, ceea ce presupune controverse pe teme pedagogice, combativitate sau critică în timpul derulării dezbaterii

Controversele sunt legate de faptul că :

- alternativele sunt integrate în sistemul național de învățământ și nu poate fi exceptat de la reglementările ministeriale ceea ce este interpretat ca încălcare a specificului învățământului alternativ.---ceea ce reprezintă o confirmare a virtuților educației centrate pe elev și o validare a eficienței promovării educației pentru libertate

- unele tensiuni se manifestă și endosistemic, fiind provocate de partiprisuri între „granzii” și „minorii” subsistemului, între alternativele care recunosc și aplică integral reglementările din învățământul tradițional (Step by Step, Freinet) și cele care acceptă parțial prevederile acestora (Waldorf, Montessori, Planul Jena)

Diferențele și divergențele datorate :

- greutatea inerentă revenirii la pluralismul educațional
- nevalorificarea întâmplărilor din protoistoria lor

Pluralismul educativ în România nu reprezintă o lozincă un slogan, o himeră, ci o politică asumată și convergentă